CHECKLISTA
DO AUDYTU DLA SZKÓŁ

PROGRAM
Z **PANDĄ**

WWF

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Opracowanie checklisty: Irka Jazukiewicz, Magdalena Noszczyk

Oprawa graficzna i skład: Magdalena Jaszczuk, Iga Waszkiewicz

Adaptacja graficzna 7 edycji: Aleksandra Sobieraj

Konsultacja merytoryczna: Marta Grzybowska, Antonina Konarzewska, Oskar Kulik, Alicja Pawelec, Marta Pilarska, Magdalena Zadrąg

Redakcja tekstu i korekta: Małgorzata Ruszkowska

Wydanie: 2026/27 7 edycja

Copyright: CC BY-NC-ND 4.0

MATERIAŁY EDUKACYJNE WWF DLA KAŻDEGO!

Wejdź na edukacja.wwf.pl

WPROWADZENIE, CZYLI JAK PRACOWAĆ Z CHECKLISTĄ?

Droga nauczycielko i drogi nauczycielu,

Przeważnie wprowadzenie małej zmiany na rzecz ochrony przyrody w życiu codziennym pociąga za sobą kolejne decyzje i inspiruje otoczenie, by również spróbować. Szkoła zajmuje w każdej społeczności miejsce szczególne: oprócz nauczycieli i uczniów skupia rodziców, opiekunów, wujków i dziadków, którzy reprezentują cały przekrój społeczeństwa pod względem wieku, miejsca zamieszkania, wykonywanej pracy, doświadczeń czy umiejętności. Gdy pomyślimy w ten sposób o ludziach, którzy są bezpośrednimi i pośrednimi uczestnikami systemu edukacji, nasuwa się wniosek, że szkoła korzysta z ogromnego kapitału ludzkiego. Nie sposób nie docenić zatem jej zasięgu i potencjału. Poprzez wdrażanie zmian we własnym funkcjonowaniu szkoła odpowiada przecież na wątpliwości i dodaje odwagi, by przenieść podpatrzone rozwiązania także do własnych domów.

Przygotowaliśmy checklistę do przeprowadzenia audytu na temat funkcjonowania szkoły pod względem jej śladu ekologicznego w **6 kategoriach**:

ŻYWNOŚĆ	WODA	ENERGIA	RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA	ODPADY	TRANSPORT

Oto kilka wskazówek, jak używać checklisty, żeby zmierzyć, w jakim punkcie jesteście obecnie, a jakie cele warto przed sobą postawić w perspektywie rocznej i kilkuletniej:

- **Powtarzaj wypełnienie listy** co mniej więcej pół roku lub raz do roku, żeby przekonać się, co udało się w tym czasie zmienić.

- **Kolory** przy każdym punkcie checklisty nawiązują do systemu świateł ulicznych. Dzięki nim sprawdzisz, jaki jest stopień jego realizacji w twojej placówce:

CZERWONY
= NIC SIĘ NIE DZIEJE

ŻÓŁTY
= W TRAKCIE WDRAŻANIA

ZIELONY
= ZMIANA DOKONANA

- **Checklisty są ułożone według stopnia trudności:**

Na początek polecamy do wdrożenia punkty z symbolem liścia – oznaczają zazwyczaj wysiłek na poziomie ucznia.

Przy trudniejszych zmianach, wiążących się często z koniecznością podjęcia wspólnej inicjatywy, znajdziecie łapę niedźwiedzia.

Najtrudniejsze wyzwania, które wymagają zmian w funkcjonowaniu placówki i przeważnie zaangażowania dyrekcji szkoły oraz jej społeczności, oznaczyliśmy wizerunkiem pandy!

ŻYWNOŚĆ

Aż 1/3 obszarów lądowych na świecie jest wykorzystywana pod uprawę roślin i hodowlę zwierząt. Rolnictwo odpowiada też za 75% całkowitego zużycia wody pitnej przez ludzkość[1], a prowadzone w niezrównoważony sposób przyczyniło się do zmniejszenia globalnej populacji kręgowców aż o 68% w ciągu ostatnich 40 lat. Jak wygląda sytuacja w Polsce? W naszym kraju grunty rolne zajmują ponad połowę powierzchni, a – dla porównania – parki narodowe pokrywają tylko 1% jego terytorium. W niedalekiej przyszłości globalny popyt na żywność będzie wzrastać wskutek galopującej konsumpcji i rosnącej populacji ludzi na świecie (obecnie jest 8 mld, a w 2050 r. będzie ok. 9 mld ludzi). Na dodatek zmiany klimatu mogą istotnie ograniczyć rolnictwo w rejonach tropikalnych czy Afryki Subsaharyjskiej, co oznacza, że będziemy musieli więcej żywności produkować m.in. w Europie. W samej Polsce spodziewamy się z kolei deficytu wody i coraz częstszych oraz dłuższych upałów.

Potrzebujemy zrównoważonej diety, uwzględniającej ograniczenie spożycia mięsa i nabiału. Ich produkcja wiąże się z eksploatacją przyrody na skalę nieporównywalnie większą niż uprawa roślin na potrzeby diety roślinnej. Mniej więcej 1/3 całej żywności produkowanej na świecie nigdy nie jest spożywana, a wytworzenie każdego posiłku obciąża zasoby przyrodnicze (takie jak woda, gleba czy różnorodność biologiczna), dlatego powinniśmy świadomie zapobiegać marnowaniu żywności. Warto sięgać również po lokalne, sezonowe i zgodne z rolnictwem ekologicznym produkty, by zmniejszyć swój wpływ na środowisko naturalne.[2]

© Kim Deachul / UNSPLASH

1 „Apetyt na samozagładę: jak zjadanie zwierząt zabija naszą planetę?”, źródło
2 „Rolnictwo bez emisji – 5 kroków, które możesz zrobić w naszej wspólnej drodze”, źródło

ŻYWNOŚĆ

		W naszej szkole…			
1.		zachęcamy uczniów do przynoszenia drugiego śniadania w wielorazowych opakowaniach;			
2.		rozpowszechniamy wiedzę, że to, co jemy, ma wpływ na środowisko, np. poprzez prowadzenie lekcji tematycznych, organizowanie akcji informacyjnych itd.;			
3.		w ramach zbiorowego żywienia ograniczamy food miles, czyli ślad węglowy produktu, wynikający z jego transportu na odległość, którą musi pokonać, zanim trafi na nasz stół. Zwracamy uwagę na to, skąd pochodzą warzywa i owoce, zanim zostaną naszym posiłkiem, i wspieramy lokalną produkcję;			
4.		w stołówce lub w ramach cateringu stawiamy na sezonowe warzywa i owoce;			
5.		do gotowania posiłków w kuchni używamy m.in. certyfikowanych produktów ekologicznych (np. z certyfikatem rolnictwa ekologicznego, fair trade i in.);			
6.		w ofercie sklepiku szkolnego są dostępne lokalne i sezonowe produkty, z certyfikatami rolnictwa ekologicznego lub fair trade;			
7.		w stołówce jest możliwość wyboru wegetariańskiej lub wegańskiej diety, w ramach których są dostępne także niesłodkie posiłki (często w żywieniu zbiorowym posiłki bezmięsne oznaczają w praktyce obiady „na słodko", które niekoniecznie stanowią dobrą alternatywę pożywnego obiadu w codziennych posiłkach);			
8.		organizujemy akcje szkolne zachęcające do ograniczenia ilości mięsa w codziennej diecie;			
9.		używamy kompostownika, do którego trafiają m.in. odpowiednie odpadki ze szkolnej kuchni (np. obierki z warzyw), lub przekazujemy odpady spożywcze do dokarmiania zwierząt;			
10.		wprowadziliśmy bezmięsne obiady dla wszystkich przynajmniej dwa razy w tygodniu;			
11.		opracowaliśmy politykę przeciw marnowaniu żywności – uczniowie mogą np. decydować o wielkości nakładanych porcji, zbieramy i przekazujemy posiłki dalej, zamiast je wyrzucać; prowadzimy ankiety, które dania lub składniki nie sprawdzają się wśród uczniów, na bieżąco wyciągamy wnioski i wdrażamy poprawki w jadłospisie, żeby ograniczyć ich marnowanie;			
12.		wybieramy dostawców ograniczających odpady opakowaniowe poprzez unikanie jednorazówek w przypadku dowozu obiadów szkolnych lub w ramach programów dożywiania warzywami, owocami i mlekiem;			
13		opracowaliśmy mapę ekożywności dla najbliższej okolicy (wokół szkoły), na której oznaczyliśmy sklepiki, targi, supermarkety czy stoiska rolników z lokalnymi, sezonowymi, zdrowymi lub certyfikowanymi produktami rolnictwa ekologicznego albo fair trade.			

WODA

Czy wiecie, że chociaż woda zajmuje ponad 70% powierzchni Ziemi, zaledwie 2,5% jej zasobów stanowią wody słodkie, a z nich tylko 0,6% jest źródłem wody pitnej?[3] Zapewne wszyscy słyszeliśmy, że powinniśmy oszczędzać wodę ze względów na mieszkańców regionów świata, w których brakuje jej najbardziej. A czy w Polsce jest jej pod dostatkiem? Przyjrzyjmy się lokalnym danym: poziom wód gruntowych w Polsce obniżył się w ostatnich kilku latach o 2 metry. Zasoby nie odnawiają się w takim tempie jak dawniej. Zmiana klimatu wpływa na wydłużenie okresu wegetacyjnego[4] i zwiększone parowanie, a to sprawia, że zapotrzebowanie na wodę rośnie. Tereny podmokłe zostały zniszczone na ogromną skalę, a ich dewastacja odbywa się nieprzerwanie – każdego miesiąca możemy przeczytać o kolejnych regulowanych i zanieczyszczanych rzekach. Przestarzałe działania i pomysły hydrotechniczne sprawiają, że większość wody opadowej tracimy bezpowrotnie. Już teraz jest pewne, że woda w przyszłości będzie zasobem, o który możemy walczyć. Zwłaszcza w obliczu spadającego dostępu do wody słodkiej w połączeniu z szacowanym wzrostem populacji o ponad miliard mieszkańców planety do 2050 roku.

Polska jest jednym z najuboższych w wodę krajów w Europie. W latach 1946-2016 średnia roczna zasobów wodnych przypadająca w Europie na mieszkańca wynosiła 5000 m³ wody, natomiast w Polsce tylko 1800 m³. Eksperci są zaniepokojeni tendencją spadkową ilości zasobów wodnych w Polsce. Próg 1700 m³/os. jest granicą „stresu wodnego", czyli zagrożenia deficytem wody[5].

Prawie 1/3 ogólnego zużycia wody w Europie pochłania produkcja energii (np. do chłodzenia – w elektrowniach jądrowych i elektrowniach wykorzystujących paliwa kopalne). Rolnictwo odpowiada za zużycie 40% zasobów wody pitnej rocznie w Europie.[6] Każdy z nas poprzez konsumpcję pewnych produktów, generuje własny ślad wodny, czyli ilość wody, którą zużyliśmy bezpośrednio i wirtualnie. W zestawieniach zużycia „wirtualnej wody" na wszystkich etapach produkcji 200-gramowy pomidor „zużywa" prawie 30 razy mniej wody niż wieprzowina o tej samej wadze.[7] Poza dążeniem do zmian systemowych, wspierających utrzymanie zasobów wodnych w naszym kraju, powinniśmy zadbać również o własny ślad wodny poprzez wybór określonych produktów i sposób, w jaki użytkujemy wodę. Woda jest jednym z najważniejszych zasobów – od dostępu do niej bezpośrednio zależy nasze życie. Sprawdźcie, jak zadbać o mniejsze i bardziej wydajne zużycie wody w waszej szkole:

© Luann Hunt / UNSPLASH

3 „Raport 2020. Polska na drodze zrównoważonego rozwoju", źródło
4 okres ze średnią dobową temperaturą powyżej 5 °C
5 „Czy czekają nas wojny o wodę?", źródło
6 „Zużycie wody w Europie", źródło
7 „Szkolne gry o wodzie", źródło

WODA

		W naszej szkole...			
1.		zawsze dbamy o to, by krany były zakręcane po umyciu rąk. Nad zlewami są także przypominajki „zakręć wodę”;			
2.		podczas upałów podlewamy ogródek/trawnik rano lub wieczorem, by woda zbyt szybko nie odparowywała z gleby;			
3.		kosimy trawę pod budynkiem nie częściej niż mniej więcej raz na półtora tygodnia. Zbyt częste koszenie zwiększa parowanie wody z gleby; każde koszenie uwalnia dwutlenek węgla, który jako gaz cieplarniany przyczynia się do wzrostu globalnego ocieplenia. Optymalna wysokość koszenia w czasie suszy to 8-10 cm;			
4.		regularnie sprawdzamy i naprawiamy na bieżąco kapiące krany czy nieszczelne spłuczki w toalecie, ponieważ z nieszczelnej baterii codziennie może „zniknąć” kilkanaście litrów wody;			
5.		zainstalowaliśmy w toaletach spłuczki dwudzielne lub z funkcją STOP, ewentualnie umieściliśmy w spłuczkach butelki wypełnione wodą, by znacząco ograniczyć jej ilość, którą spłukujemy do kanalizacji;			
6.		większość baterii ma zainstalowane sitka – perlatory, które napowietrzają strumień wody, dzięki czemu wydaje się większy;			
7.		staramy się zmywać naczynia w kuchni w oszczędny sposób. Unikamy zmywania pod bieżącą wodą. Używamy do tego np. zmywarki gastronomicznej lub – gdy to możliwe – zmywamy w komorze zlewu wypełnionej wodą;			
8.		wybieramy biodegradowalne i ekologiczne lub naturalne środki czyszczące;			
9.		zamontowaliśmy zbiorniki do łapania i magazynowania wody deszczowej, której użyjemy m.in. do podlewania roślin;			
10.		sprawdzamy jakość wody i promujemy picie kranówki, a gdy nie jest to możliwe, udostępniamy dystrybutor lub źródełko w szkole do napełniania własnych pojemników (bidonów, wielorazowych kubków). Unikamy kupowania wody butelkowanej.			

ENERGIA

Budynki odpowiadają za blisko 38% emisji CO_2 w Polsce, przyczyniając się do postępującej zmiany klimatu. Popularnym źródłem ciepła w naszych domach w dalszym ciągu są niestety przestarzałe kotły na paliwa stałe, których spalanie w ogromnym stopniu przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych.[8] Jeśli chcemy je obniżyć do bezpiecznego dla ludzkości poziomu, a do 2050 roku osiągnąć neutralność klimatyczną, potrzebujemy całkowitego zakazu stosowania węgla do ogrzewania budynków najpóźniej do 2030 r. W ostatnich latach dokonał się olbrzymi postęp w technologiach pozwalających korzystać z energii ze źródeł odnawialnych – zwiększono ich wydajność i obniżono koszty (koszt urządzeń do produkcji energii ze słońca zmniejszył się aż o 75%). Według szacunków z 2019 roku inwestycja w OZE (odnawialne źródła energii) dla domku jednorodzinnego w Polsce – w zależności od typu paneli fotowoltaicznych oraz ilości zużytej energii – powinna zwrócić się w Polsce w ciągu 6–10 lat.[9]

Efektywność energetyczna to stosunek ilości zużytej energii do wykonania pewnej czynności. Jeśli dokonamy zmiany, po której nadal będziemy wykonywać tę samą czynność, ale przy mniejszym zużyciu energii, zwiększymy efektywność energetyczną. Przykładowo – jeśli wymienimy 60-W żarówkę na 9-W LED, uzyskamy podobną ilość światła, przy znacznie mniejszym zużyciu energii elektrycznej.[10] Ogromną część energii zużywamy również na ogrzewanie budynków. Ograniczenie utraty ciepła poprzez proste zabiegi może pomóc nam w jej zaoszczędzeniu. Sprawdźcie, co warto zmienić, by zwiększyć efektywność energetyczną szkoły, zmniejszając w ten sposób obciążenie dla przyrody.

© Streetwindy / UNSPLASH

8 „Nasze budynki podgrzewają klimat”, źródło
9 „Odnawialne źródła energii”, źródło
10 Żarówki te zużywają o blisko 80% mniej energii i można je eksploatować znacznie dłużej niż tradycyjne żarówki żarowe, [w:] „Efektywność energetyczna”, źródło

ENERGIA

		W naszej szkole...			
1.		gasimy światło, gdy mamy wystarczająco dobre oświetlenie naturalne w ciągu dnia lub gdy opuszczamy pomieszczenia;			
2.		na wyłącznikach umieściliśmy „przypominajki" zachęcające do gaszenia światła;			
3.		racjonalnie ogrzewamy budynek: nie dogrzewamy sal poza sezonem grzewczym i regulujemy kaloryfery, by utrzymywać optymalną temperaturę dla wybranych pomieszczeń. Wyłączamy ogrzewanie podczas wietrzenia;			
4.		regularnie wietrzymy sale, ale w sezonie grzewczym robimy to, wietrząc intensywnie przez kilka minut, zamiast pozostawiać uchylone okna uchylonych okien na stałe;			
5.		mamy szczelne okna lub uszczelniamy je dodatkowo na zimę, by zapobiegać utracie ciepła;			
6.		wyłączamy urządzenia elektroniczne po zakończeniu ich użytkowania, jeśli nie będziemy ich używać znowu za chwilę – wielogodzinne pozostawienie urządzeń w trybie czuwania „stand-by" powoduje znaczące zużycie energii;			
7.		w łazienkach, na schodach i korytarzach oraz przed wejściem do budynku, gdzie przebywamy krótko, zamontowaliśmy oświetlenie LED na czujnik ruchu lub obecności;			
8.		wdrożyliśmy oświetlenie LED w całym budynku;			
9.		używamy energooszczędnych sprzętów elektronicznych i urządzeń AGD (klasy co najmniej A+);			
10.		stosujemy możliwie najmniej obciążające środowisko systemy ogrzewania: najlepiej z odnawialnych źródeł energii;			
11.		tam, gdzie nie mamy przedsionków przy wejściu do budynku, używamy innych rozwiązań jako wiatrołapów np. dodatkowej ciężkiej kotary lub kurtyny powietrznej, żeby ograniczyć utratę ciepła.			

RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA

Różne umaszczenia sierści, kształty skrzydeł, zakrzywienia dziobów, barwy i zapachy kwiatów oraz przystosowania nasion do rozsiewania się! Do tej pory udało nam się skatalogować 1,4-1,8 mln gatunków roślin i zwierząt. Ponadto ciągle odkrywamy nowe... jednocześnie je tracąc. W ciągu niecałych 50 lat straciliśmy 68% populacji kręgowców, a w rzekach i bagnach ich liczebność spadła aż o 84%. Pół miliona gatunków owadów jest zagrożonych wyginięciem[11], a przecież produkcja żywności w dużej mierze zależy od zwierząt zapylających: ponad 75% wiodących na świecie upraw korzysta z dobrodziejstw zapylania.[12] Zabraliśmy i przekształciliśmy do tej pory już ¾ lądów na naszej planecie i szacuje się, że jeśli będziemy dalej eksploatować przyrodę w ten sam sposób, do 2050 roku tylko 10% obszarów przyrodniczych pozostanie niezmienionych przez człowieka. Oznacza to koniec różnorodności biologicznej na Ziemi.

Tymczasem zdrowe i różnorodne środowisko naturalne zapewnia nam m.in. żywność, czystą wodę, czyste powietrze i przeciwdziałanie erozji gleb. Łagodzi ryzyko klęsk żywiołowych, ogranicza rozprzestrzenianie się chorób oraz wspomaga regulację klimatu. Blisko połowa leków syntetycznych jest pochodzenia naturalnego, z przyrody czerpiemy również surowce i energię. Są to tzw. usługi ekosystemowe, które w skali świata wycenia się na blisko 125 bilionów dolarów rocznie[13], nie mówiąc o takich korzyściach, jak rekreacja, zdrowie, inspiracja i wiedza. Krótko mówiąc, zależymy od stanu przyrody, więc ochrona i wspieranie różnorodności biologicznej na świecie jest jednym z kluczowych globalnych wyzwań, które możemy podjąć także na własnym podwórku – to doskonały początek zmian na większą skalę.

	W naszej szkole...			
1.	dbamy o schronienie dla zwierząt, np. zostawiamy stos/stertę gałęzi i liści dla jeży, tworzymy hotele dla owadów, pamiętamy o wodopojach dla zwierząt podczas upałów;			
2.	okazujemy gościnność ptakom, mamy np. budki lęgowe i karmniki, na bieżąco uzupełniamy poidełka z wodą, uprawiamy krzewy lub drzewa, które dają owoce – ptaki chętnie się nimi żywią;			
3.	dbamy o widoczność szyb dla ptaków, aby ograniczyć nieumyślne kolizje, np. poprzez odpowiednie oznaczenie okien, specjalne naklejki;[12]			
4.	prowadzimy własny ogródek lub rabaty z warzywami, kwiatami, owocami albo ziołami;			
5.	organizujemy cykliczne zajęcia na temat bezpiecznej jazdy rowerem oraz o tym, jak chronić przyrodę, wybierając niskoemisyjny transport;			
6.	mamy własny kompostownik, w którym powstaje naturalny nawóz dla roślin;			
7.	korzystamy z zielonych terenów przyszkolnych lub stworzyliśmy odpowiednią przestrzeń na zewnątrz do prowadzenia lekcji poza klasą (nie tylko WF!), np. ogródek szkolny, altana z ławkami, łąka;			
8.	wykorzystujemy dach budynku pod nasadzenia roślin (tzw. zielone dachy) lub utrzymujemy na nim ule;			
9.	zadbaliśmy o rozszczelnienie powierzchni przyszkolnej, np. parkingu, żeby usprawnić przenikanie wody opadowej do gleby, rozwój roślin odpornych na wydeptywanie, a zasobnych w pokarm dla ptaków i owadów;			
10.	zasadziliśmy lub uprawiamy pnącza, które zapobiegają przegrzewaniu się budynku i chronią go przed nadmierną wilgocią.			

11 „Living Planet Report 2020", źródło
12 „Ograniczone środki", źródło
13 „Rozwiązania są w przyrodzie – jak ratuje nas różnorodność biologiczna", źródło
14 „Ptaki w mieście. Szyby a ptaki – niewidzialne zagrożenie", źródło

ODPADY

Czy wiecie, że w Polsce produkujemy ok. 312 kg odpadów na osobę rocznie?[15] W naszym kraju funkcjonuje 280 wysypisk śmieci – takie składowiska stanowią wysokie ryzyko zanieczyszczenia wody, gleby i powietrza[16] (Jakie mamy alternatywy? Dowiedz się więcej o GOZ – gospodarce o obiegu zamkniętym). Ponadto w ciągu ostatnich 65 lat, czyli niecałego życia jednego pokolenia, o 164 razy wzrosła produkcja plastiku (z 2 mln do 348 mln ton plastiku na rok!). Opakowania odpowiadają za 40% jego produkcji, a około połowy odpadów morskich to wyroby jednorazowego użytku. Odzysk surowca obniża obciążenie środowiska i zmniejsza pozyskiwanie ropy naftowej do wytworzenia nowego plastiku. Jeśli nabyliśmy produkt zawierający plastik, bezwzględnie powinniśmy go poddać poprawnej segregacji. Nie rozwiązuje to jednak problemu w całości, ponieważ plastik pozostanie w środowisku nawet przez kilkaset lat. W ramach recyklingu przetwarzamy jego znikomy procent, a i w postaci wytworów pochodnych może stanowić materiał obciążający przyrodę. Dla przykładu polar, syntetyczna tkanina z recyklingu, uwalnia mikrocząsteczki plastiku podczas każdego noszenia i prania, pośrednio zanieczyszczając w ten sposób rzeki, morza i oceany. Ryby zjadają małe kawałki plastiku, biorąc je za plankton, ptaki mylą zakrętki od butelek z pożywieniem, a żółwie – torby foliowe z meduzami. W tym łańcuchu jest także człowiek, który z pożywieniem i piciem tygodniowo połyka tyle plastiku, ile potrzeba do wyprodukowania jednej karty płatniczej.[17]

To, jakie odpady po sobie pozostawimy i ile ich będzie, możemy zaplanować już podczas zakupów. Warto przestawić się na wielorazowe opakowania, nosić własny kubek termiczny, poszukać sklepów, gdzie kupimy produkty na wagę, używać systemów kaucyjnych (np. butelkomatów, jeśli są dostępne), zrezygnować z wody butelkowanej czy kosmetyków z mikrogranulkami (często to po prostu mikroplastik). Jeszcze lepiej powstrzymać się od zakupów albo kupować rzeczy używane, dzięki czemu zyskają nowe życie. Zamiast wyrzucić, sprawdźmy, czy możemy naprawić zepsute sprzęty, oddać je lub wymienić się niepotrzebnymi przedmiotami. A wy? Co możecie zrobić w waszej szkole? Do dzieła!

© Paweł Czerwiński / UNSPLASH

15 „Odpady”, źródło
16 „Wysypiska”, źródło
17 „Plastik”, źródło

ODPADY

W naszej szkole...

1.		dbamy o zgniatanie plastikowych butelek czy rozszywanie kartonów przed wrzuceniem ich do odpowiedniego kosza, żeby ograniczyć miejsce w transporcie odpadów i dzięki temu obniżyć ich ślad węglowy;			
2.		na podajnikach ręczników papierowych w łazienkach jest rekomendacja, by do wycierania rąk zużywać maksymalnie 1-2 listki. Wybieramy niebielone i pochodzące z recyklingu ręczniki papierowe, które nadają się do kompostowania;			
3.		pracujemy na dwustronnie zadrukowanym papierze, a kartki wykorzystane tylko z jednej strony gromadzimy i drukujemy lub kserujemy na nich ponownie (np. kartkówki, karty pracy, teksty źródłowe) lub udostępniamy na notatki;			
4.		stworzyliśmy punkty „Podziel się kartką", gdzie można przynosić jednostronnie wykorzystany papier także z domu lub uwolnić kartki na notatki z niewykorzystanych zeszytów;			
5.		ograniczamy drukowanie i tam, gdzie to możliwe, korzystamy z dokumentacji elektronicznej, np. w przypadku rachunków za internet czy prąd, wystawianych lub odbieranych faktur;			
6.		zorganizowaliśmy punkty zbiórki odpadów elektronicznych lub organizujemy akcje ich zbiórek;			
7.		dbamy o właściwe przekazywanie odpadów toksycznych do PSZOK-ów (np. po żrących środkach czyszczących, olejach itd.), jak i okresowy odbiór dużych gabarytów;			
8.		zwracamy uwagę na poprawną segregację śmieci także poprzez ich „przygotowanie", np. zanim wrzucimy butelkę PET do odpowiedniego kosza na plastik lub do recyklomatu, usuwamy z niej elementy z innego tworzywa, takie jak papierowe etykiety;			
9.		kosze do segregacji odpadów, w tym na zużyte baterie są dostępne nie tylko na korytarzach, ale również w klasach, w stołówce, w auli szkolnej, na boisku, w łazienkach i innych wspólnie użytkowanych pomieszczeniach;			
10.		dostępne w sklepiku napoje są w większości w szklanych opakowaniach, które łatwo poddać przetworzeniu (w odróżnieniu np. od tetrapaków);			
11.		we wszystkich punktach ksero i drukarkach wykorzystujemy niebielony, pochodzący z recyklingu papier. Również w łazienkach udostępniamy niebielone i pochodzące z makulatury ręczniki i papier toaletowy;			
12.		dbamy o zrównoważone zamówienia (zielone zamówienia publiczne): podczas zakupu, np. artykułów biurowych czy pomocy dydaktycznych, wybieramy materiały pochodzące z recyklingu lub nadające się do przetworzenia, bez zbędnych opakowań lub opakowane w przyjazny i ekonomiczny sposób, z uwzględnieniem kryteriów ekologicznych;			
13.		wspieramy dawanie przedmiotom drugiego życia zamiast wyrzucenia lub kupowania nowych przedmiotów: organizujemy punkty lub giełdy wymiany ubrań, książek i podręczników, gier, filmów, itd.;			
14.		zachęcamy do naprawiania zamiast wyrzucania! Opracowaliśmy i udostępniliśmy mapę punktów napraw w okolicy szkoły, np. usługi krawieckie i szewskie, introligatorskie (oprawienie lub naprawa książek), tapicerstwo i naprawa mebli, naprawa sprzętów RTV, AGD, telefonów komórkowych i urządzeń elektronicznych, naprawa parasoli i innych przedmiotów;			
15.		raz do roku organizujemy kawiarenki naprawcze w szkole, na które zapraszamy całą społeczność szkolną i sąsiedzką.			

TRANSPORT

Czy wiesz, że transport odpowiada za blisko ¼ całkowitych emisji CO_2 w Polsce?[18] Jazda samochodem w ruchu miejskim emituje prawie 1 kg CO_2 co 3,5 kilometra! Podczas jazdy autobusem jako transportem zbiorowym w ramach 1 kg emisji CO_2 przejedziemy nawet 10 km, a w przypadku roweru wyemitujemy ten kilogram dopiero po ok. 47 km![19] Te ilości są wymowne: gdy jest to możliwe, warto ograniczać jazdę samochodem w pojedynkę czy we dwie osoby i zaprosić współpasażerów lub wybierać transport publiczny. Na niewielkie odległości najlepiej się przemieszczać rowerem, a w przypadku dalszych tras wybrać pociąg zamiast samochodu, a tym bardziej samolotu!

	W naszej szkole...			
1.	są promowane ekologiczne sposoby dotarcia, np. pieszo, rowerem, hulajnogą lub transportem publicznym;			
2.	dojeżdżających samochodami zachęca się do carpoolingu, czyli wspólnych przejazdów w tym samym kierunku, np. rodzice podwożą dzieci sąsiadów. Wspieramy tę akcję np. poprzez ogłoszenia na zebraniach, by rodzice podwozili nawzajem swoje dzieci, gdy mieszkają po sąsiedzku, poprzez akcje informacyjne i plakaty, udostępniamy mapę, na której chętni oznaczają, kto skąd dojeżdża lub kogo ma po drodze, by wymieniać się tą przysługą;			
3.	stawiamy na lokalną turystykę, żeby zmniejszyć ślad węglowy podróży. Gdy jeździmy na wycieczki szkolne, chętniej wybieramy kolej lub istniejące połączenia autokarowe, unikamy podróży lotniczych;			
4.	niedaleko wejścia do budynku są udostępnione wygodne i bezpieczne stojaki na rowery i na hulajnogi;			
5.	organizujemy cykliczne zajęcia na temat bezpiecznej jazdy rowerem oraz o tym, jak chronić przyrodę, wybierając niskoemisyjny transport.			

18 „Redukcja emisji CO_2 w sektorze transportu w Polsce w kontekście Europejskiego Zielonego Ładu", źródło

19 Wszystkie dane biorą pod uwagę bezpośrednie emisje CO_2, cykl życia pojazdu oraz naszą dietę. Wg zgromadzonych na tej podstawie danych samochód emituje 271 g CO_2/km, autobus do 100 g CO_2/km, a rower – 21 g/km, [w:] „Cycle more often 2 cool down the planet! Quantifying CO_2 savings of cycling", źródło

ŹRÓDŁA:

- Apetyt na samozagładę: jak zjadanie zwierząt zabija naszą planetę?: www.wwf.pl/aktualnosci/apetyt-na-samozaglade-jak-zjadanie-zwierzat-zabija-nasza-planete
- Audyty Klimatyczne, w: Szkolne Agendy Klimatyczne 2019, Fundacja Civic Polonus, 2019
- Czy czekają nas wojny o wodę? straznicy.wwf.pl/czy-czekaja-nas-wojny-o-wode/
- Cycle more often 2 cool down the planet! Quantifying CO2 savings of cycling: ecf.com/sites/ecf.com/files/ECF_CO2_WEB.pdf
- Efektywność energetyczna: www.wwf.pl/srodowisko/klimat/efektywnosc-energetyczna
- Gospodarka o obiegu zamkniętym: www.wwf.pl/ekonsumpcja/gospodarka-o-obiegu-zamknietym
- Living Planet Report 2020. Bending the curve of biodiversity loss www.wwf.pl/sites/default/files/2020-09/Living_Planet_Report_2020-Full.pdf
- Nasze budynki podgrzewają klimat. WWF Polska i KAPE pokazują, jak to zmienić: www.wwf.pl/aktualnosci/nasze-budynki-podgrzewaja-klimat
- Odpady: www.wwf.pl/ekonsumpcja/odpady
- Odnawialne źródła energii: www.wwf.pl/srodowisko/klimat/odnawialne-zrodlaenergii
- Ograniczone środki: www.wwf.pl/ograniczone-srodki
- Plastik: www.wwf.pl/ekonsumpcja/plastik
- Ptaki w mieście. Szyby a ptaki – niewidzialne zagrożenie: jestemnaptak.pl/artykul/szyby-a-ptaki-niewidzialne-zagrozenie
- Program EcoSchools: fdee.org/ekoszkoly/nabor-zielona-flaga-eco-schools-eko-szkoly/
- Raport 2020. Polska na drodze zrównoważonego rozwoju: https://raportsdg.stat.gov.pl/2020/cel6.html
- Redukcja emisji CO2 w sektorze transportu w Polsce w kontekście Europejskiego Zielonego Ładu: https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/redukcja-emisje-CO2-transport-Polska-Europejski-Zielony-Lad-9504.html
- Rolnictwo bez emisji – 5 kroków, które możesz zrobić w naszej wspólnej drodze: www.wwf.pl/aktualnosci/rolnictwo-bez-emisji
- Rozwiązania są w przyrodzie – jak ratuje nas różnorodność biologiczna www.wwf.pl/aktualnosci/rozwiazania-sa-w-przyrodzie-jak-ratuje-nas-roznorodnosc-biologiczna
- Szkolne gry o wodzie: www.woda.edu.pl/img/gry-o-wodzie-calosc.pdf
- Wysypiska: www.wwf.pl/ekonsumpcja/wysypiska
- WWF GREEN OFFICE For Sustainable Organisations Global achievements and activities 2012–2013: wwf.fi/app/uploads/e//p/sfnljrjcszgqnkcmsby52ge/greenoffice_achievements_activities_2014.pdf
- Zbiór pomysłów na działania podczas Tygodnia Edukacji Globalnej i nie tylko: www.globalna.edu.pl/pliki/pomysly_na_TEG.pdf
- Zużycie wody w Europie — Ilość i jakość w obliczu dużych wyzwań: www.eea.europa.eu/pl/sygna142y/sygnaly-2018/artykuly/zuzycie-wody-w-europie-2014

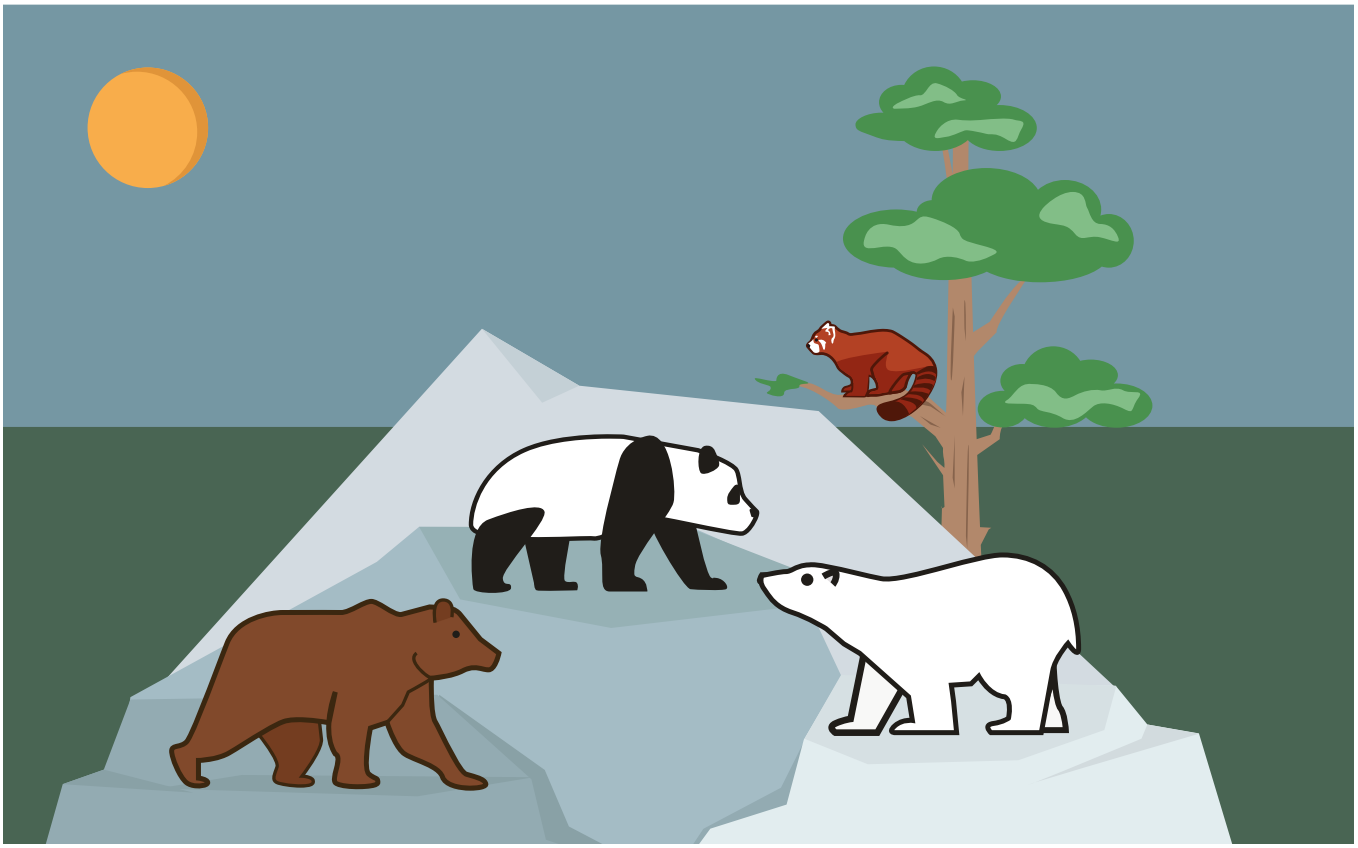

EDUKACJA.WWF.PL
edukacja@wwf.pl

Naszą misją jest powstrzymanie degradacji środowiska
naturalnego i budowanie przyszłości,
w której ludzie będą żyć w harmonii z naturą.

razem możemy więcej

wwf.pl